

KATARINA, MARGARETA, KRISTINA

NAISTEN NIMET KESKIAJAN SUOMESSA

Jaakko Raunamaa
Helsingin yliopisto

ITÄMEREN ALUE VUOSINA 1100-1300

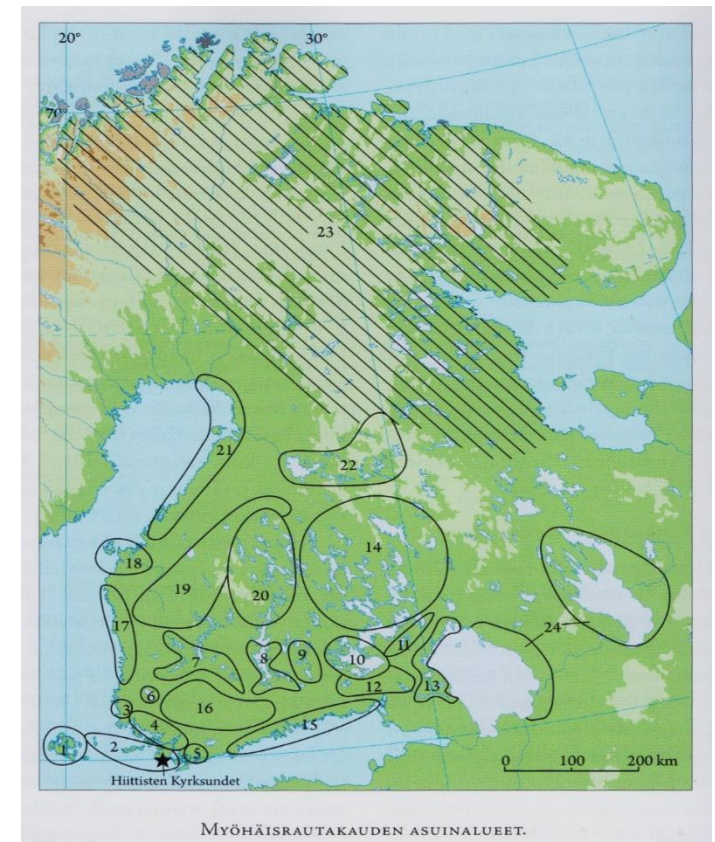
- Vaikutteita antavat “innovointikeskukset”: Gotlanti, Kööpenhamina, Mälaren, Novgorod, Reval, Riika, Pohjois-Saksa, Visby jne.
- Nykyisen Suomen alue (kansainvälisten) vaikutteiden vastaanottajana
-> ennen kaikkea läntisiä vaikutuksia, joista esimerkkeinä:
 - arkeologia (Raninen, Sami – Wessman, Anna 2015)
 - keskiaikaiset naisten nimet

ARKEOLOGIEN NÄKEMYS ASUTUSTILANTEESTA RAUTAKAUDEN LOPULLA

Klassinen näkemys. P. Halinen 2011.

Moderni näkemys. Haggrén etc. 2015.

TEORIAA

- Henkilönnimien (eli antronyymien) ainoa funktio ei ole yksilöinti: ne ovat kiinteästi sidoksissa ympäröivään kulttuuriin (Lawson 2016: 195).

-> Keskiajan naisten henkilönnimet kertovat aikansa kielellisistä, kulttuurisista ja sosiaalisista rakenteista.

Birgitta vs. Brynhild

Suomen nimet vs. Ruotsin nimet

Paranevat yhteydet vs. nimimuodin muuttuminen

Taustaa:

- Naisten keskiajalla käyttämiä nimiä on tutkittu vain vähän

<- aineistoa on niukasti ja se ei ole sopinut muinaissuomalaisuuden ihannointiin.

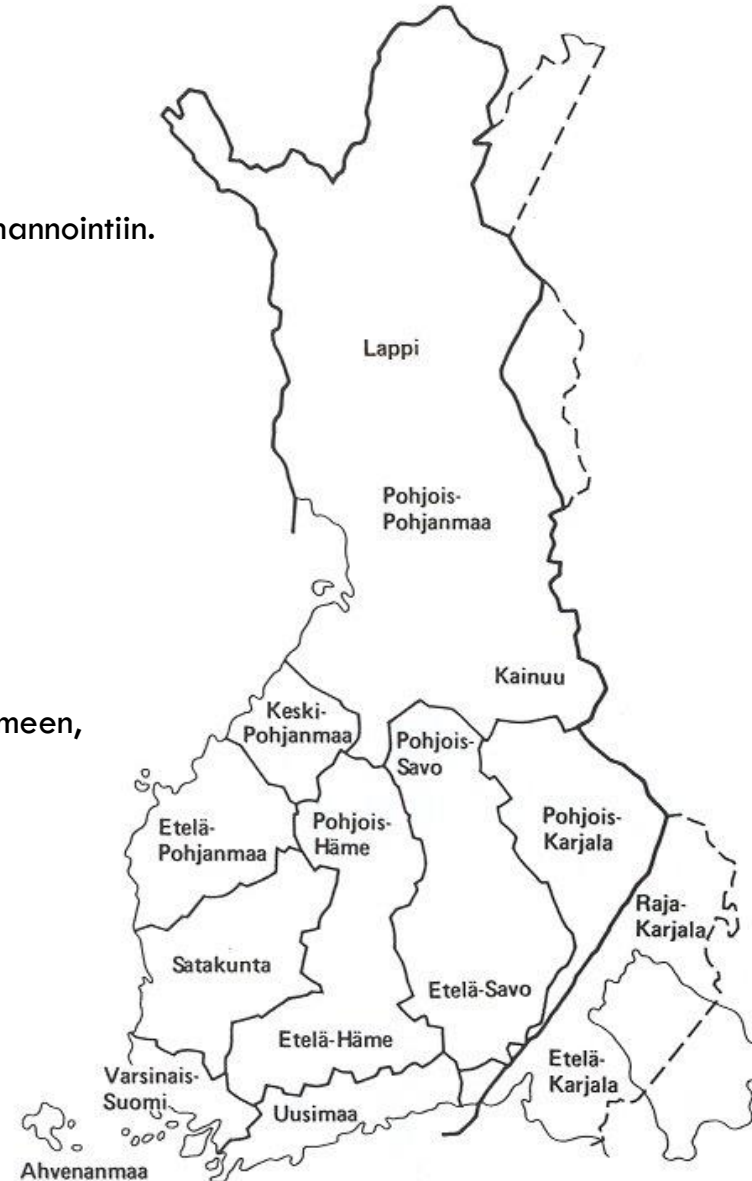
Aineisto:

- FMU eli Finlands medeltidsurkunder (R. Hausen, 1910-1935)
- REA eli Registrum ecclesiae Aboensis (R. Hausen, 1890)

Tutkimusalue:

- Österland, Itämaa

-> käytännössä suurin osa aineistosta on entisistä Ahvenanmaan, Hämeen, Karjalan, Satakunnan, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan lääneistä

Tavoite:

- selvittää, minkälaisia henkilönnimiä naisille annettiin keskiajan Suomessa (1200-1500-luvuilla) ja mistä vaikutteet nimeämiseen on saatu. (eli nyt olen päässyt puoleen väliin)

Pyhimysnimiä

- selvittää, päätyikö naisten nimiä asutusnimiin.

Ei

- selvittää, vaihtuiko nimimuoti keskiajan kuluessa.

Vähän

- selvittää, oliko nimeäminen erilaista keskiajan Suomessa verrattuna emämaa Ruotsiin.

Vähän

METODIT

1. Nimien luettelointi

- a) luetteloon vain ne henkilöt, jotka todennäköisesti ovat Suomessa syntyneitä ja vaikuttaneita
- b) päällekkäisyyksien poisto: sama henkilö edusta nimeään vain kerran
- c) muut tiedot

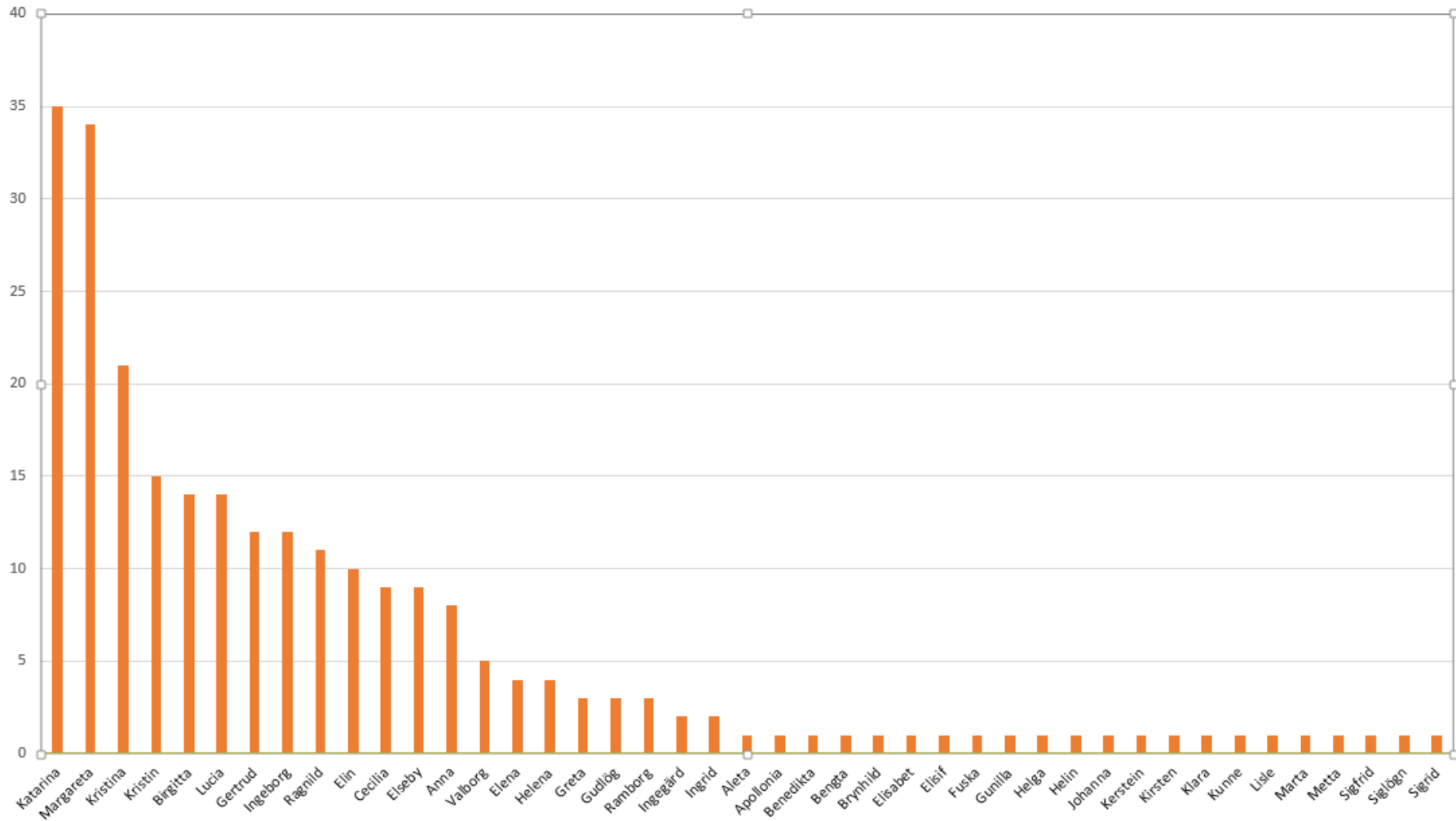
83	Helga		from Höytylä	1418	Finnish	peasant	/Tavastkyro	court document	FMU 1543
84	Ingeborg	Ingeborgh	Fleming	1410	Swedish	väpnaren??	Sagu/St. Karin	donation	FMU 1321
85	Ingeborg		wife of Vibrud Kortumme	1413	Swedish/German	noble (frälse)	Masku/Reso	court document	FMU 1414
86	Ingeborg	Jngiburgis	wife of Peter Lolasson	1416	Finnish	peasant	/Reso	testament	REA 367
87	Ingeborg		wife of merchant	1423	Swedish/German	merchant	Reval/Viborg	letter	FMU 1728
88	Ingeborg	Ingeborgh	wife of Hintza Levilax	1429	Finnish	peasant	Piikkis	donation	REA 429
89	Katarina	Katerina	Albrechtsdotter	1406	Swedish	peasant	Kimito	bill of sale	REA 313
90	Katarina	Karin	wife of Asser Torstensson	1407	Swedish	noble (frälse)		donation	FMU 1257

HUOMIOITAVAA

- 90% mainituista henkilöistä on taustaltaan ylemmistä yhteiskuntaluokista (aatelistosta ja porvaristosta).
- Suurin osa keskiajan asiakirjoista koskee valtakunnan (= aateliston ja papiston) kannalta tärkeimpiä alueita: Hämettä, Lounais-Suomea ja Satakuntaa.
- 1400-luvun puolesta välistä naisten nimien määrä lisääntyy ja hieman monipuolistuukin <- Naantalin luostari perustettiin 1443 ja sen asiakirjasto on hyvin säilynyt.

ALUSTAVIA TULOKSIA

Amount of names (c. 1300-1450)

ALUSTAVIA TULOKSIA

- Yhteensä 250 ”suomalaista” naishenkilöä mainittu (n. 1300-1450).
- Kolme yleisintä nimeä (Kristina (Kristin), Margareta ja Katarina) kattavat miltei puolet kaikista esiintymistä (105 henkilöä).
- Esikristillisiä suomalaisnimiä ei esiinny (**EHKÄ** *Melutha* <- **Mielitty* vai **Melitta* (?)
(1319))

-> täydellinen nimeämiskulttuurin muutos Ruotsin ja katolisen kirkon vakiinnutettua asemansa.

- Esikristillisiä (ja pyhimyskultin ulkopuolelle jääneitä) skandinaavinimiä vähän: Gudlög (3), Ingeborg (12), Sigrid (2)(?) ja ym. (1) -> Ruotsissa paljon enemmän
- Virosta ei myöskään merkintöjä esikristillisistä nimistä

ALUSTAVIA TULOKSIA

- Niin sanotuilla suomalaisalueilla talonpoikaisväestön kaikki nimet kristillisiä. Katarina, Kristin(a) ja Margareta suosituimpia. Samat nimet suosittuja myös Ruotsissa (?).
- Eri yhteiskuntaluokista, porvaristo vaikuttaa olleen se, jossa uudenlaisia nimiä otettiin käyttöön (ja ehkä levitettiin muualle Suomeen).

VIELÄ SELVITETTÄVÄÄ

- Mikä oli kirkon rooli nimeämisessä?
- Mikä oli suvun rooli nimeämisessä?
- Mikä oli pyhimyskultin rooli nimeämisessä?
- Onko nimien maantieteellisessä levikissä havaittavissa tietyn nimen keskittymistä?

LÄHTEET

FMU = *Finlands medeltidsurkunder*, 1910–1924. 1–4. Samlade och i tryck utgifna af Finlands statsarkiv genom Reinhold Hausen. Helsingfors: Statsarkivet. 1924.

Lawson, D. Edwin 2016: Personal naming systems. In Carole Hough (ed.). *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford: Oxford University Press.

Raninen, Sami – Wessman, Anna 2015: Rautakausi. In Georg Haggren, Petri Halinen, Mika Lavento, Sami Raninen & Anna Wessman (eds.) *Muinaisuutemme jäljet: Suomen esi- ja varhaishistoria kivikaudelta keskiajalle*. Helsinki: Gaudeamus.

REA = *Registrum Ecclesiae Aboensis eller Åbo Domkyrkas Svartbok*. Reinhold Hausen, Jyri Kokkonen, Jyri, Elisa Pispala (ed.). Helsinki: Art House, 1996.